

Літературно-науковий вісник. Т. 48. Львів, 1909, с. 201/. Ця думка залишається актуальною і тепер, вона ніби сказана про сучасну українську школу, яка шукає шляхів перебудови і оновлення.

ДМИТРО ГЕРЦЮК

/Львівський університет
ім. І.Франка/

В.ГНАТЮК І ПИТАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ В ГАЛИЧИНІ

Доля так розпорядилася, що В.Гнатюку безпосередньо в школі довелося попрацювати дуже короткий час. Після закінчення у 1897 р. Львівського університету він отримав посаду вчителя гімназії, але вже через рік змушений був відійти від педагогічної діяльності, і як виявилось пізніше, назовсім. Причиною цього послужив той факт, що шкільним властям не сподобалася надмірна активність молодого учителя, яку він проявив, ставши одним із організаторів святкування 25-ліття літературної творчості І.Франка. Краща шкільна рада вирішила перевести В.Гнатюка на роботу до самбірської гімназії, але на нове місце призначення він так і не прибув, а за порадою М.Грушевського приступив до праці в Науковому Товаристві ім.Т.Шевченка, якому і присвятив все своє життя.

Незважаючи на відхід від педагогічної діяльності, В.Гнатюк не випускав з поля зору питань галицького шкільництва. З одного боку, таке зацікавлення було властиве передовій частині галицької інтелігенції, до якої без сумніву належав В.Гнатюк, яка розуміла вагу і значення школи й освіти для народу. З другого ж боку, в особі В.Гнатюка, аналізуючи його багаточисленні публікації на педагогічні теми, ми бачимо людину, яка не лише проявляла певний інтерес до даної проблеми, але й брала активну участь у боротьбі за українську школу.

Великою заслугою В.Гнатюка перед національною школою є те, що він своєю наполегливістю, кипучою енергією зумів зацікавити і заохотити народних учителів, розкиданих по всіх куточках краю, до активної етнографічної праці. На них він покладав особливі надії, оскільки вони щоденно знаходилися в гуці народу і мали змогу вивчити "до найменших подробиць його життя і проникнути у всі тайники його душі". В.Гнатюк виростив цілу плеяду учителів - збирачів різноманітних фольклорних матеріалів, які зробили гідний внесок у розвиток етнографічної думки і народної педагогіки на західноукраїнських землях. Серед них можна назвати Луку Гарматія, Олексу Іванчука, Антона Онищука, Василя Равлюка, Євгенію Бохенську та багато інших.

Видатний етнограф і вчений надавав великого значення вивченню народної творчості в школах, вважаючи її засобом пізнання історії свого народу, його духовності. На його думку, незвичайне багатство мови, поетичних образів, символів, порівнянь мають значний вплив на формування особистості учнів. В.Гнатюка непокоїло те, що вивчення народної словесності в школах запущено, відсутній єдиний підхід до її викладання, немає відповідної навчальної літератури. Не виключено, що в творчих планах В.Гнатюка і була думка про підготовку саме такого шкільного підручника, побудованого на багатушому етнографічному матеріалі.

В.Гнатюк приклав багато зусиль у запровадженні української літературної мови, утвердженні фонетичного правопису в школах. У ряді статей на правописні теми боровся за чистоту української мови, підкреслюючи її "величезну вагу з національного боку", гостро критикував стан викладання рідної мови у галицьких школах. Вирішальну роль у вивченні учнями мови він відводив учителям, які, на його думку, повинні бути професіоналами свого предмету, постійно прагнути до вдосконалення своїх знань, активно працювати в

наукових товариствах.

Багатий матеріал для дослідника історії школи містять у собі статті і замітки В.Гнатюка про стан українського шкільництва. І чи це стосується загальних шкільних питань /"Русини в школах Галичини", "Народна освіта в числах", "Уваги про галицькі середні школи" та ін./, чи мова йде про стан справ в окремих навчальних закладах /"Руська гімназія в Тернополі", "Справа українсько-руської гімназії в Станіславові" і т.д./, всюди автор старається подати не просто суху статистику, а робить власний аналіз, вичисляє причини такого становища.

В умовах наступу панівної верхівки Галичини на державні українські школи В.Гнатюк бачив порятунок національного шкільництва в організації приватних шкіл /"У справі заснування приватних шкіл"/. Він активно відстоював ідею окремого українського університету у Львові.

Ряд рецензій, опублікованих В.Гнатюком на шкільні підручники, свідчать про те, що йому була не байдужою і ця надзвичайно важлива проблема української школи. Він завжди вітав появу нових шкільних книжок, але разом з тим критично оцінював їх зміст, робив слушні зауваження щодо мови викладу, методичної побудови тощо.

Безперечно, сьогодні в умовах відродження національної школи постать В.Гнатюка і його творчість привертають до себе особливу увагу. Багато його ідей, висловлених свого часу, надзвичайно тепер актуальні і знаходять своє місце в концепції української школи. Наукова спадщина В.Гнатюка відкриває широкі можливості для всебічного ознайомлення учнів з народною культурою, етнографією, фольклором, народними ремеслами і звичаями, на чому і буде базуватися виховання шкільної молоді.